

Ołów, Antoni Jan

Przekaz biblijny i interpretacja obietnicy prymatu św. Piotra

Studia Teologiczne 11, 7-14

1993

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

KS. ANTONI JAN OŁÓW

**PRZEKAZ BIBLIJNY I INTERPRETACJA
OBIETNICY PRYMATU ŚW. PIOTRA**

Treść: Wstęp; I. Problemy tekstualne; II. Metafory obietnicy prymatu; Zakończenie

WSTĘP

Słowa obietnicy prymatu św. Piotra należą do najczęściej omawianych i przy tym najbardziej kontrowersyjnych tekstów Nowego Testamentu¹. Owa kontrowersyjność dotyczy głównie autentyczności historycznej i literackiej wypowiedzi Jezusa zapisanej u Mt 16, 17-19, kontekstu historycznego oraz ewentualnego udziału pierwotnej gminy chrześcijańskiej w procesie redakcyjnym logionu. Z tym zaś wiąże się właściwy, uwzględniający symbolikę świata starożytnego, sposób interpretacji metafor biblijnych zamieszczonych w opisie zapowiedzi prymatu. Ze względu na głęboką treść teologiczną obietnicy, a także na rozbieżne opinie teologów współczesnych, zwłaszcza protestanckich, wydaje się rzeczą słuszną, by ponownie, od strony źródłowej, zająć się tym zagadnieniem².

I. PROBELMY TEKSTUALNE

Wcześniej, zanim została dana obietnicy prymatu w Kościele, ma miejsce wyznanie Piotra cytowane u Mt 16,13-15; Mk 8,27-30 i Łk 9,18-21.

¹ Por. A. Paciorek, *Kilka uwag o literackich problemach obietnicy prymatu (Mt 16,17-19)*, W: *Studio lectionem facere* (red. S. Łach, J. Szlaga), Lublin 1978, s. 165-167; J.L. McKenzie, *Il vangelo secondo Matteo*, W: *Grande commentario biblico* (R.E. Brown, J.A. Fitzmyer, R.E. Murphy), Brescia 1973², s. 938-939.

² Por. K. Romaniuk, *Św. Piotr — życie i dzieło*, Katowice 1990², s. 32-38. Wprawdzie O. Cullmann i wielu innych protestantów nie kwestionują już autentyczności Mt 16,16-18, to „nadaj centrum dyskusji pozostaje trwałość funkcji i urzędu Piotra, związek wiary i wyznania Piotra z przyznaną mu przez Chrystusa funkcją fundamentu — skały w jego Kościele” — cyt. H. Muszyński, *Prymat Piotra w świetle qumrańskiej paraleli 1 QH 6,25-36*, W: *Królestwo Boże w Piśmie świętym* (red. S. Łach, M. Filipiak), Lublin 1976, s. 157.

Wskazane wyżej perykopy poszczególnych synoptyków traktujących o znaniu Piotra od strony formalnej, różnią się między sobą, następcząc egzegetom szeregu problemów i wątpliwości. Ewangelista Mateusz stosuje sformułowanie: „...za kogo mają ludzie Syna Człowieczego?”; Marek zaś i Łukasz: „...za kogo ludzie Mnie uważają”. Przytaczając odpowiedź Piotra Mateusz i Łukasz wzmiankują o Synu Bożym; nie ma natomiast tej wzmianki u Marka. Należy zaznaczyć, że sprawa ustalenia kontekstu wyznania Piotra w ewangelii św. Mateusza jest od odawna przedmiotem sporów i dyskusji³. Nie ulega jednak wątpliwości, że Piotr we wszystkich perykopach wysuwa się na czoło Dwunastu i reszty uczniów Jezusowych; m.in. udziela odpowiedzi w ich imieniu. Mateusz podając pierwsze imię — Szymon (z hebrajskiego שמונעל — „Bóg wysłuchał”) przygotowuje niejako czytelników i słuchaczy na scenę z Mt 17,25, gdzie ponownie zostanie wyróżniony w gronie Dwunastu. Z wypowiedzi Piotra wynika przeświadczenie, że Jezus jest prawdziwym Mesjaszem. W tym względzie synoptycy są zgodni; cytują Piotrowe stwierdzenie w podobnym brzmieniu. Mateusz i Łukasz w stosunku do tekstu św. Marka wyznanie Piotra poszerzają jedynie o słowa: „Syn Boga żywego”. Tytuł „Syn Boga żywego” może określać Jezusa jako reprezentanta Boga interweniującego w dzieje ludzkości⁴. Nie wnikając w różne niuanse treściowe wspomnianego tytułu, ogólnie można stwierdzić, że „Piotr w imieniu Dwunastu złożył pod Cezareą Filipową wyznanie w mesjańskie posłannictwo Jezusa”⁵. Piotrowa odpowiedź była poprawną i godną odpowiedzią ucznia Chrystusowego; świadczy o tym wyraźnie fakt pochwały: „Błogosławiony jesteś Szymonie, synu Jony. Albowiem nie objawiły ci tego ciało i krew, lecz Ojciec mój, który jest w niebie” (Mt 16,17). Marek i Łukasz być może ze względów redakcyjnych opuszczają tę pochwałę; przytaczają jedynie zakaz publicznego rozgłaszania „o tym” (Łk 9,21; „żeby nikomu o Nim nie mówili” — Mk 27,30). Nazywając Piotra błogosławionym, Jezus chciał zapewne podkreślić historiozbawcze znaczenie jego wyznania; pragnął też powiedzieć, że Piotrowe wyznanie było łaską, czyli wyrazem szczególnej interwencji Ojca niebieskiego⁶.

Właściwa obietnica prymatu św. Piotra zawarta jest jedynie u Mt 16,18-19; inni synoptycy ją pomijają.

Od strony krytyki tekstu tzw. „lekcja” (tekst obietnicy) nie budzi wątpliwości. Problemy jawią się dopiero wówczas, gdy usiłuje się ustalić autentyczność historyczną i literacką obietnicy, kontekst historyczny wypowiedzi Jezusowej

³ Por. J. Homerski, *Ewangelia według św. Mateusza — przekład z oryginału, komentarz*, Poznań—Warszawa 1974, s. 245.

⁴ Por. H. Langhammer, *Nowotestamentalne tytuły chrystologiczne o charakterze efemerycznym*, W: *Studia Warmińskie XII* (1975), s. 441-442; J. Kudasiewicz, *Teologia ewangelii synoptycznych*, 1, Lublin 1986, s. 69-70.

⁵ J. Homerski, dz. cyt., s. 247.

⁶ Por. W. Mundle, *petra, roccia, petros, pietra*; *Nota pastorale* — „su questa roccia fonderò la mia chiesa”, DcbNT, s. 1601-1614.

⁷ „Otóż Ja tobie powiadam: Ty jesteś Piotr (Skala), i na tej Skale zbuduję Kościół mój, a bramy piekielne go nie przemogą. I tobie dam klucze królestwa niebieskiego; cokolwiek zwiążesz na ziemi, będzie związane w niebie, a co rozwiążesz na ziemi, będzie rozwiązane w niebie”.

o prymacie i ewentualny, redakcyjny wkład gminy chrześcijańskiej pierwotnego Kościoła⁸.

Problem historyczności zapowiedzi prymatu św. Piotra usiłował rozwiązać już przed wojną E. Dąbrowski⁹. Opowiada się on za autentycznością słów Jezusowych, odrzucając tym samym skrajne tezy niektórych uczonych protestanckich o niemożliwości dotarcia do słów Chrystusa zapowiadającego ustanowienie władzy w Kościele. A. Paciorek zaś twierdzi, że „sprawy tej nie można stawiać tradycyjnie, tzn. czy Jezus wypowiedział Mt 16,17-19, czy też nie. Na tak postawione pytanie moglibyśmy bowiem otrzymać zarówno pozytywną, jak i negatywną odpowiedź a najdziwniejsze byłoby to, że obydwie odpowiedzi byłyby słuszne, bądź też — z innego punktu widzenia — obydwie niesłuszne. Kwestia autentyczności historycznej — wobec powyższych rozstrzygnięć — nie polega bowiem na stwierdzeniu, że słowa Mt 16,17-19 wyszły z ust Jezusa i któryś z apostołów zapamiętał je, ale na wykazaniu, że Jezus w swej ziemskiej działalności zapowiedział założenie Kościoła, a w nim prymat Piotra”¹⁰. Zapowiedź prymatu należy rozpatrywać w kontekście innych wypowiedzi Chrystusa w stosunku do Piotra. Należy też uwzględnić teologiczną refleksję pierwotnego Kościoła, gdy chodzi o rolę jaką w nim pełnił, funkcje jakie sprawował itp.¹¹

Podobnie autentyczność literacka obietnicy prymatu wydaje się być niepodważalna. Nic nie wskazuje na to, że obietnica ta stanowiła redakcyjny dodatek; przeciwnie — harmonizuje z istotnymi myślami ewangelii Mateuszowej¹².

Bardziej skomplikowaną sprawą jest ustalenie kontekstu historycznego wypowiedzi o prymacie. Czy było to rzeczywiście pod Cezareą, jak relacjonuje o tym Mateusz? A może gdzie indziej np. w Wieczerniku (por. Łk 21,31nn)? Czy faktyczną sytuację odtwarza wersja Markowa pozbawiona słów błogosławieństwa Piotra i zapowiedzi prymatu czy też wierna prawdziwej historycznej jest wersja dłuższa (Mateuszowa)? K. Romaniuk poddaje krytyce opinię A. Vögtlera,

⁸ Bibliografia w tym zakresie jest bogata, m.in.: O. Cullmann, *petra*, ThW VI, 94nn; tenże — *Pierre, disciple, apôtre, martyr*, Neuchâtel 1952; tenże — *Peter*, London 1962; Fr. Obrist, *Echtheitsfragen und Deutung der Primatsstelle Mt 16,18f in der deutschen protestantischen Theologie der letzten dreissig Jahre*, Münster 1960; P. Hoffmann, *Der Petrus-Primat im Mattäusevangelium*, w: Fg — Schnackenburg — *Neues Testament und Kirche* (für R. Schnackenburg, hrg. von J. Gnilk a), Freiburg 1974; J. Jeremias, *thýra*, ThW III, s. 173nn; tenże — *klejs*, ThW III, s. 744nn; O. Karrer, *Peter and the Church*, QD 8, New York 1963; A. Paciorek, *Historyczne i literackie problemy obietnicy prymatu (Mt 16,17-19)*, w: *światle metody historii redakcji*, Lublin 1974 (doktorat); tenże — *Mt 16,17-19 przedredakcyjną jednostką literacką*, RTK 20(1973) z. 1, s. 59-67; A. Vögtle, *Zum Problem der Herkunft von Mt 16,17-19*, w: F s - Schmid — *Orientierung an Jesus. Zur Theologie der Synoptiker* (für J. Schmid t, hrsg. von P. Hoffmann, N. Brox und W. Pesch), Freiburg 1973, s. 94-114.

⁹ E. Dąbrowski, *Historyczność zapowiedzi prymatu Piotra w świetle krytyki i filologii*, Poznań 1933.

¹⁰ A. Paciorek, *art. cyt.*, s. 167.

¹¹ Por. A. Paciorek, *Rola Piotra w Kościele pierwotnym*, w: *Kościół w świetle Biblii* (red. J. Szłaga), Lublin 1984, s. 71-72; por. Dz 1,15-26; 2,14-36; 3,1-26; 4,1-22; 5,15; 9,32-48; 10,44-48; 11,1-18; 12,1-17; 15,7-11; por. G. Schulze-Kadelhach, *Die Stellung des Petrus in der Urchristenheit*, TLZ 85(1956), s. 1-14; R. Pesch, *La position et la signification de Pierre dans l'Eglise du N.T., Conc 64(1971), s. 21-30.*

¹² Por. J. Gonzáles Echegaray, *Pietro*, EndB 5, s. 744-755.

który opowiedział się za oryginalnością wersji Markowej¹³. Zaznacza wszakże: „Nie sądzimy jednak, że trudności wcale nie ma, gdy przyjmie się za historycznie pierwotną wersję Mateusza. Najważniejsza polega na tym, iż tak pełne wyznanie godności mesjańskiej, jakie znajdujemy w pierwszej Ewangelii, istotnie nie odpowiada znanemu nam skądinąd, niedoskonałemu pojmowaniu przez apostołów mesjańskiej godności Jezusa... Słowa „ciało i krew nie objawiły tobie, tylko Ojciec mój, który jest w niebiesiach”, tłumaczą w jaki sposób i dzięki komu mógł zdobyć się św. Piotr na tak zaskakujące wyznanie wiary. Było ono czymś niezwykle, mogło się dokonać tylko i wyłącznie dzięki specjalnej pomocy z góry”¹⁴. Poprawna odpowiedź na pytanie o kontekst historyczny obietnicy prymatu winna, jak się wydaje, mieć na względzie całą ewangelię. Cała działalność Jezusa, nie zaś jej wycinek stanowi kontekst Mt 16,17-19. Jezus wielokrotnie w swym nauczaniu zapowiadał założenie Kościoła i uczynienie Piotra jego głową. Niektóre wypowiedzi Jezusa dotyczące prymatu zostały z czasem utrwalone przez ewangelistów na piśmie. Logion Mt 16,17-19 stanowi zapewne zwarte, jednoznaczne ujęcie ustnych realcji o prymacie¹⁵.

Na koniec jawi się zasygnalizowany już wcześniej problem ewentualnego wpływu gminy Kościoła pierwotnego na formę obietnicy prymatu. Być może apostołowie i w ogóle pierwsi głosiciele Słowa Bożego dla celów parenetycznych wprowadzili własne elementy formuły obietnicy prymatu, czego wyrazem byłaby m.in. niespójność treściowa zamieszczonych w niej metafor, nie wykończony obraz związywania i rozwiązywania, specyficzny koloryt obietnicy prymatu — w duchu kerygmatu apostołskiego itp.¹⁶ Z drugiej jednak strony zamieszczone w tekście metafory, o czym będzie mowa, zdradzają semickie zabarwienie i harmonizują z całokształtem nauczania Jezusowego¹⁷.

Pomimo niektórych problemów związanych z ustaleniem autentyczności historycznej i literackiej obietnicy, kontekstu historycznego oraz wpływu gminy pierwotnej na formę logionu Mt 16,17-19, trzeba stwierdzić niepodważalność faktu Jezusowej zapowiedzi uczynienia Piotra głową Kościoła.

II. METAFORY OBIETNICY PRYMATU

Obrazy i metafory stanowią element nauczania Jezusowego (por. Mk 4,33n). Właściwe odczytanie treści metafory jest warunkiem zrozumienia określonej perykopy ewangelicznej. Analiza metafor biblijnych może przyczynić się do

¹³ Por. K. Romaniuk, „Ciało i krew nie objawiły Tobie, tylko Ojciec mój, który jest w niebiesiach” (Mt 16,17), RBL 17(1964), s. 346-354.

¹⁴ K. Romaniuk, tamże, s. 354; por. É. Cothenet, Pierre, w: Dictionnaire encyclopedique de la Bible (red. P.M. Bogaert — M. Delcor — E. Jacob — É. Lipiński — R. Martin — Achard — J. Ponthot), Brepols 1987, s. 1022-1024.

¹⁵ Por. J. González-Echegaray, art. cyt., s. 750; P.C. Bosak, Słownik — konkordancja osób Nowego Testamentu, Poznań 1991, s. 338-340; H. Langkammer, Teologia Nowego Testamentu, I, Ewangelia — Dzieje Apostolskie — Listy Katolickie — Apokalipsa, Jezus Chrystus wczoraj — dziś — na wieki, Wrocław, s. 158-159; A. Paciorek, Kilka uwag o literackich problemach prymatu, art. cyt., s. 167.

¹⁶ Por. J. Dawidziak, Poglądy O. Cullmana na prymat Piotra, CT 37(1967), s. 67-81; W. Mundle, art. cyt., s. 1605-1609.

¹⁷ Por. J. Ludwig, Die Primatworte Mt 16,18-19 in der altkirchlichen Exegese, NtA 19(1952), s. 4; É. Cothenet, art. cyt., s. 1023.

bardziej teologicznego spojrzenia na bogatą rzeczywistość Dobrej Nowiny¹⁸. Rola, jaką Piotr będzie pełnił w społeczności nauki Chrystusowej, została wyrażona w metaforach: Skały (w.18a), bram piekielnych (w.18b), kluczy (w.19a) oraz władzy wiązania i rozwiązywania (w.19bc).

Jezus zmienia Szymonowi imię na Piotr, czyli po armajsku opoka lub skała¹⁹. Zmiana imienia, znana gdzie indziej w Biblii (por. Rdz 32,29; Sdz 6,7; Iz 1,26), ma znaczenie symboliczne. Zmienić komuś imię — to znaczy obdarzyć go nową osobowością²⁰. Zmiana imienia wyrażała ponadto zależność od tego, który je zmieniał²¹. Z woli Jezusa Piotr będzie nazwany skałą (opoką), czyli czymś bardzo trwałym²². W Starym Testamencie skała jest zazwyczaj symbolem Boga Jahwe (por. Za 3,9; 4,7; 10,4)²³, w Nowym Przymierzu — Chrystusa²⁴. On, Mistrz z Nazaretu, jest kamieniem węgielnym i zwornikiem królestwa mesjańskiego, chwałą wierzących, natomiast kamieniem obrazy i zgorszenia dla tych, którzy w Niego nie wierzą. Ten kamień węgielny nie jest sam; dźwiga bowiem budowlę duchową i jest też jej zwornikiem: „A więc nie jesteście już obcymi i przychodniami, ale jesteście współobywatelami świętych i domownikami Boga — zbudowani na fundamentie apostołów i proroków, gdzie kamieniem węgielnym jest sam Chrystus Jezus. W Nim zespolona cała budowla rośnie na świętą w Panu świątynię” (Ef 2,19-21); „Wy również, niby żywe kamienie, jesteście budowani jako duchowa świątynia, by stanowić święte kapłaństwo... To bowiem zawiera się w Piśmie: Oto kładę na Syjonie kamień węgielny, wybrany, drogocenny, a kto wierzy w niego, na pewno nie zostanie zawiedziony” (1 P 2,5-6 por. Rz 9,33; 1 P 2,7-8; Ap 2,17). Jeden kamień świątyni duchowej góruje swoim znaczeniem nad innymi: Piotr, czyli Skała, na którym Chrystus zbuduje swój Kościół i którego ustanowił swoim „zastępcą” na ziemi. Tylko Piotr przyrównany jest z racji imienia do Boskiego kamienia węgielnego; on bowiem jest skałą, a pozostali żywymi kamieniami. Na tej skale rozbijają się ataki mocy piekielnych²⁵.

Piotr będzie dla całej społeczności wierzących tym, czym jest fundament — bardzo solidny, ze skały — dla każdego budynku. O budowaniu, zarówno na ulotnym piasku jak i na skale, traktuje Mt 7,24-27: „Każdego więc, kto tych słów moich słuca i wypełnia je, można porównać z człowiekiem roztroptym, który

¹⁸ Por. K. Romanuk, *Mały słownik metaforyczno-egzegetyczny*, Warszawa 1992, s. 3-5.

¹⁹ „W terminologii greckiej istnieje mała różnica pomiędzy brzmieniem imienia Piotra — petros, a skałą petra, z którą Piotr jest utożsamiony. Sama zaś gra słów, z którą mamy w ten sposób do czynienia, sięga swymi początkami archetypu aramajskiego Ewangelii Mateusza, przy czym w oryginale aramajskim nie ma już żadnej różnicy terminologicznej pomiędzy brzmieniem imienia Apostoła a podłożem, na którym Chrystus zamierzał zbudować swój Kościół” — K. Romanuk, *Św. Piotr — życie i dzieło*, d. cyt., s. 32. Wbrew niektórym przekładom nie należy tłumaczyć przez „kamień” — por. P. L. Larche, *Piotr (Święty)*, STB, s. 668.

²⁰ Por. H. Bietenhard, ónoma, nome, DcbNT, s. 1093-1094; A.M. Besnard, *Le mystère du nom*, Paris 1962, s. 19-21.

²¹ Por. H. Bietenhard, ónoma, ThW V, s. 242n; J. Dupont, *Imię*, STB, s. 323; A.S. van der Woude, šem Name, That II, 938-942.

²² Por. X. Léon-Dufour, *Słownik Nowego Testamentu* (tłum. K. Romanuk), Poznań 1981, s. 481.

²³ Por. jeszcze Wj 17,6; Ps 118,22n; Iz 12,3; 28,16; Hi 38,6; Dn 2,22-24.

²⁴ Por. D. Forstner, *Świat symboliki chrześcijańskiej* (tłum. i opr.: W. Zakrzewska, P. Pachciarek, R. Turzyński), Warszawa 1990, s. 126-127. 129-130; por. 1 Kor 3,11; 1 P 2,7-8.

²⁵ Por. D. Forstner, tamże, s. 128.

dom swój zbudował na skale. Spadł deszcz, wezbrały potoki, zerwały się wichry i uderzyły w ten dom. On jednak nie runął, bo na skale był utwierdzony. Każdego zaś, kto słów moich słucha, a nie wypełnia ich, można porównać z człowiekiem, który dom swój zbudował na piasku. Spadł deszcz, wezbrały potoki, zerwały się wichry i rzuciły się na ten dom. I runął, a upadek jego był wielki". Powyższe słowa wskazują, że trwałość budowli zależy głównie od jakości fundamentu, ściślej od rodzaju gruntu, na którym kładzione są fundamenty. Skala, jako podłoże podtrzymujące fundamenty, gwarantuje w sposób najbardziej pewny trwałość całej budowli²⁶.

Z wypowiedzi Jezusa wynika, że Piotr posiadał już dotychczas przymioty moralne, które go czyniły podobnym, zwłaszcza pod względem trwałości i siły udźwigu, do skalistego podłoża. Te, być może naturalne a może wypracowane przynajmniej poczęści, dyspozycje mają być wykorzystane dla dobra innych. Piotr ma wziąć na swe barki ciężary całej społeczności ludzkiej. Kościół pierwotny w sposób właściwy zrozumiał intencje Jezusa, zawarte w obietnicy prymatu. Określenie wskazujące na urząd pierwszego apostoła staje się bowiem wkrótce imieniem własnym Piotra. Kefas dlatego będzie już niemal wyłącznie Piotrem, by odegrać w Kościele rolę wszystko podtrzymującej skały²⁷.

Metafora „bramy piekielne” (w.18b) ma również znaczenie symboliczne. W starożytnej technice budownictwa miast obronnych brama była elementem najmocniej i najsolidniej skonstruowanym. W Nowym Testamencie brama przybiera znaczenie eschatologiczne, staje się zwykle symbolem dostępu do wiecznej szczęśliwości²⁸. W naszym tekście „bramy piekielne” oznaczają moce przeciwne Bogu; istnieją one po to, by bezustannie atakować Kościół Chrystusowy. Ale wszystkie te ataki nie będą w stanie poruszyć gmachu Kościoła, osadzonego na fundamencie, którym z woli Jezusa został jeden z Dwunastu. „Hades lub szeol biblijny to pojęcie zamienne, symbolizujące śmierć, jej absolutną powszechność, a w sensie ogólnym potęgę wrogą człowiekowi”²⁹.

Kolejna metafora — „kluczy” — jest symbolem władzy, jaką Jezus obiecuje Piotrowi. W odległej starożytności kluczami były prymitywne narzędzia wykonane z drewna lub metalu, którymi przez małe otwory można było przesuwac zasuwę znajdującą się po wewnętrznej stronie drzwi. „Takie klucze, zwłaszcza do bram miejskich, były dość duże. Zrozumiałe więc, że kładziono je sobie na ramieniu albo przewieszano przez ramię”³⁰. Oddanie kluczy, np. po zdobyciu miasta, ludy starożytne traktowały jako znak przekazania władzy, albo zarządzania. Odrzuconemu przez Boga Szebnie zostaje na mocy rozkazu Boga

²⁶ Por. K. Romaniuk, *O budowaniu w Biblii*, Warszawa 1988, s. 44.

²⁷ Por. K. Romaniuk, tamże, s. 49; J. Kudasiewicz, *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*, Warszawa 1986, s. 216; S. Cipriani, *Pietro nei Sinottici*, w: *Pietro nella Sacra Scrittura* (pr. zbior.), Firenze 1975, s. 86.88-90; R. Schnackenburg — J. Ernst — J. Wanke, *Die Kirche des Anfangs* (Fs. für Heinz Schürmann), Leipzig 1977, s. 556.

²⁸ Por. M. Lurker, *Słownik obrazów i symboli biblijnych* (tłum. K. Romaniuk), Poznań 1989, s. 51.

²⁹ J. Homerski, dz. cyt., s. 249; por. M. Carrez, *Séjour des morts*, w: *Dictionnaire encyclopedique de la Bible*, dz. cyt., s. 1184-1185.

³⁰ D. Forstner, dz. cyt., s. 398-399; por. S. Bartina, *Chiave*, EndB 2, s. 314-316; C.V. Daremberg — E. Saglio, *Dictionnaire des antiquités grecques et romaines*, IV, Paris 1873, s. 1291-1298; H. Lesêtre, Clef, DB II, s. 800-803.

odebrana ta godność i przekazana Eliakimowi: „Tegoż dnia powołam sługę mego, Eliakima, syna Chilkiasza. Oblokę go w swoją tunikę, przepaszę go swoim pasem, twoją władzę oddam w jego ręce... Położę klucz domu Dawidowego na jego ramieniu; gdy on otworzy nikt nie zamknie, gdy on zamknie nikt nie otworzy” (Iz 22,21-22). W Apokalipsie św. Jana jest wyraźne odniesienie do tekstu Izajaszowego: „...To mówi Święty, Prawdomówny, Ten co ma klucz Dawida, Ten co otwiera, a nikt nie zamknie i Ten co zamyka, a nikt nie otwiera” (3,7). Klucze stanowią tu symbol pełnej i wyłącznej władzy Chrystusa nad nowym „domem Dawida” (por. Łk 1,33; Ef 1,22). Inny obraz apokaliptyczny (Ap 9,1) przedstawia klucz do Czeluści; oznacza przyznaną przez Boga moc zsyłania plag piekielnych, a także ujarzmiania złych potęg (por. Ap 20,1-2).

„Klucze do królestwa niebieskiego to najwyższa władza w sprawach królestwa Bożego. Klucz może być symbolem dostępu do dóbr duchowych”³¹. Razem wzięte dwie metafory: bram piekielnych i kluczy, w połączeniu z tym, co mówi Ap 1,18, wyrażają, być może to, że Piotr swoją działalnością apostolską będzie ludziom otwierał bramy królestwa niebieskiego. Będzie tym samym różnił się od faryzeusza, którym Jezus zarzuca, że zamykają ludziom dostęp do królestwa niebieskiego (por. Mt 23,13)³². Piotr otrzymuje „władzę kluczy”; jest więc pełnomocnym i odpowiedzialnym panem i zarządcą domu, otwierającym i zamykającym bramy królestwa niebieskiego. Władza ta pociąga za sobą pełnię uprawnień dyscyplinarnych i doktrynalnych³³.

Ostatnia metafora obietnicy prymatu — związywania i rozwiązywania — była równie jak poprzednie znana w świecie pozabiblijnym, zwłaszcza w dydaktyczo-prawnej terminologii rabinistycznej. Stwierdzić, że coś jest „związane” — to orzec, że jakiś czyn jest zakazany, niewłaściwy ze względu na jego niezgodność z Prawem; „rozwiązany” zaś nazywa się to wszystko, co jest dozwolone, godziwe, zgodne z Prawem³⁴. Ponieważ wiadomo, że klucze nie służą do wiązania lub rozwiązywania, stąd władzy kluczy nie należy rozumieć jedynie w znaczeniu autorytetu opartego na władzy, ale przede wszystkim w sensie autorytetu wynikającego z nauczania i z nim wiążącej się władzy nad sumieniem człowieka, jego formowaniem i oczyszczaniem z grzechów. Piotr zatem otrzymał pełnię władzy, która rozciąga się nie tylko na dziedzinę nauczania, ale sięga głębiej, aż po ludzkie wnętrze. Otrzymał on moc decydowania o przyszłym losie człowieka oraz o osiągnięciu królestwa niebieskiego. Władza ta nie jest teoretycznym rozpatrywaniem problemów, ale praktyczną interpretacją woli Bożej³⁵.

Niektórzy uczeni wykazują podobieństwa, jakie zachodzą między opisem obietnicy prymatu Piotrowi a hymnem qumrańskim — 1 QH 6,25-36, który

³¹ M. Lurker, dz. cyt., s. 85; por. D. Müller, kléis, chiave, DvbNT, s. 139-140.

³² Por. K. Romaniuk, *Św. Piotr — życie i dzieło*, dz. cyt., s. 36-37; S. Gądecki, *Wstęp do ewangelii synoptycznych*, Gniezno 1992, s. 83-87.

³³ Por. F. Gryglewicz (red.), *Wstęp do Nowego Testamentu*, Poznań-Warszawa 1969, s. 221; J. Kudasiwicz, dz. cyt., s. 87.

³⁴ Por. K. Romaniuk, *Św. Piotr — życie i dzieło*, dz. cyt., s. 37; K. Romaniuk, *Sprawa Jezusa z Nazaretu*, Wrocław 1988, s. 53-54.

³⁵ Por. J. Homerski, dz. cyt., s. 250.

można uznać za paralełę prymatu³⁶. Podobieństwa te nie uzasadniają jednak twierdzenia, jakoby 1 QH 6,25-36 stanowił bezpośredni podkład dla Mt 16,15-19. Wspólne obu tekstom semickie podłoże i źródła tłumaczą wystarczająco zachodzące podobieństwa³⁷.

ZAKOŃCZENIE

Obietnica prymatu wskazuje nie tylko na głęboką więź Piotra z Jezusem, ale także i przede wszystkim na jego wybranie i posłannictwo szczególnej misji przewodniczenia Kościołowi³⁸. „Władzą kluczy” ma Piotr obejmować wszystkich ludzi żyjących na ziemi, zaś jego decyzje sędowniczo-nauczycielskie będą posiadały moc obowiązującą również w niebie. Wybranie Piotra i związana z tym jego wielkość, mają ścisły związek z zadaniami, jakie mu Chrystus zlecił dla dobra całego Ludu Bożego. Kościół zbudowany na Piotrze — solidnym fundamencie — ma zapewnione zwycięstwo nad mocami ciemności. Piotrowi, który uznał w Jezusie Syna Bożego, Mesjasza, została powierzona troska Zbawiciela by wszystkich chrześcijan gromadzić w jedną Owczarnię dzieci Bożych (por. J 10,16; 11,52). Naśladując Chrystusa — Skatę — Kamień żywy, wybrany i drogocenny (por. 1P 2,4), Piotr jako Jego ziemski „zastępca”, ma władzę „wiązania i rozwiązywania”, czyli ratowania wiernych przed śmiercią i przekazywania im życia Bożego.

I FONTI BIBLICI E INTERPRETAZIONE DELLA PROMESSA DEL PRIMATO DI SAN PIETRO

SOMMARIO

L'articolo tratta di alcuni problemi riguardo alla promessa del primato di san Pietro. Il testo della promessa è ben conservato. Tuttavia i esegeti, cattolici e protestanti, discutano rispetto a l'autenticità storica e letteraria della promessa, nonché il contesto storico e eventuale l'influsso redazionale della Chiesa primitiva.

Pietro fu costituito dal Gesù pietra (roccia) fondamentale e supremo capo della Chiesa. Con discorso: „Tu sei »roccia« e su questa »roccia«, io edificherò la mia Chiesa, e le porte dell'Ade non prevarranno contra di essa. E ti darò le chiavi del Regno dei cieli, e quello che legherai sulla terra sarà legato nel cielo, e quello che scioglierai sulla terra sarà sciolto nel cielo” (Mt 16,18-19), veniva promesso a Pietro il primato sul collegio apostolico. Le metafore piene del simbolismo (la roccia, la chiavi, il potere di legare e sciogliere) sottolineano la posizione eccezionale di Pietro e il suo primato nel mondo christiano. San Pietro fin dal primo momento appare il capo della nascente Chiesa.

³⁶ Por. H. Muszyński, art. cyt., s. 157-171; O. Betz, *Felsemann und Felsengemeinde* (Eine Parallele zu Mt 16,17-19 in den Qumran-Psalmen), ZNW 48(1957), s. 49-77.

³⁷ Por. H. Muszyński, art. cyt., s. 172.

³⁸ Por. H. Langhammer, *Wprowadzenie do Ksiąg Nowego Testamentu*, Wrocław 1990³, s. 391.